

ULOGA GRANIČNE POLICIJE U SUZBIJANJU KRIVIČNIH DJELA „KRIJUMČARENJA“ (Uz analizu službene statistike Granične policije za period 2000-2006 godina)

Nermin MRKALJEVIĆ - Granična policija Bosne i Hercegovine

1. Uvod

Granična policija Bosne i Hercegovine formirana je 2000 godine s osnovnim ciljem jedinstvenog postupanja u obavljanju poslova nadzora i kontrole državne granice. Moram konstatovati da je u skladu sa svojim ovlaštenjima koje mu obezbjeđuje Anex 10, Daytonskog mirovnog sporazuma, visoki predstavnik tada Wolfgang Petrisch donio odluku i nametnuo Zakon o državnoj graničnoj službi Bosne i Hercegovine sadašnjoj Graničnoj policiji 13.01.2000. godine i tako stvorio pravni okvir za formiranje prve policijske agencije na nivou državnih izvršnih organa.¹ Granična policija je u proteklih sedam godina ispunila očekivanja međunarodne zajednice koja je i najzaslužnija za formiranje ove policijske agencije na nivou državnih organa Bosne i Hercegovine. Granična policija je bez obzira na sve poteškoće u proteklom periodu bila jedan od bitnih faktora u uspostavi kvalitetnijeg sigurnosnog ambijenta u Bosni i Hercegovini, a u narednom periodu od ove policijske agencije će se očekivati da nosi najveći teret u borbi protiv svih vidova organiziranog i prekograničnog kriminaliteta u cjelovitom sigurnosnom sistemu.

Praksa je pokazala da je krijumčarenje roba preko državnih granica u stalnoj ekspanziji bez obzira na sve kvalitetniji nadzor i kontrolu državne granice od strane Granične policije, Uprave za indirektno oporezivanje i drugih državnih i entitetskih institucija. Osnovni razlog sve većeg porasta vršenja ove vrste krivičnih djela i prekršaja u vezi sa prelaskom i prenošenjem roba preko državne granice je slaba ekonomska situacija u Bosni i Hercegovini, slabe i loše aktivnosti kako graničnih organa tako i organa koji treba da se bave unutrašnjim prometom roba i kapitala te se tako ostavlja dovoljno prostora za prodaju neocarinjene robe ili kako se kaže robe na crno.²

Granična policija sa trenutnom organizacionom strukturom i brojem uposlenih ne može u potpunosti odgovoriti svim postavljenim zadacima te tako ne može potpuno suzbiti i vršenje krivičnih djela krijumčarenja roba, pa je potrebno što hitnije poboljšati unutrašnju organizaciju Granične policije i povećati kadrovske kapacitete kako bi se ova agencija mogla kvalitetnije boriti sa svim vidovima prekograničnog, organiziranog kriminaliteta, a i sa otkrivanjem i suzbijanjem i krivičnih djela krijumčarenja.³

¹ Zakon o državnoj graničnoj službi Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, broj:19/2000.

² Sućeska M. Osnovi ekonomskog kriminaliteta, FKN, Sarajevo, 2006.

³ Mrkaljević N. Magistarski rad odbranjen na Fakultetu kriminalističkih nauka, Sarajevo, 2008.

2. Granična policija, granična linija, carinska linija i carinsko područje

2.1. Granična policija Bosne i Hercegovine je policijska agencija definisana kao upravna organizacija u sastavu Mnistarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, sa operativnom samostalnošću, osnovana radi obavljanja policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska državne granice, i drugih poslova propisanih zakonima. Graničnoj policiji u nadležnosti je otkrivanje i istraživanje krivičnih djela koja su propisana krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini, kada su ta djela usmjerena protiv sigurnosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti Granične policije.⁴ Granična policija poduzima gonjenje i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja kada postoji sumnja o počinjenju ilegalnog prenoša roba preko državne granice u onom domenu u kojem je ova agencija ovlaštena za postupanje.

2.2. Granična linija je linija koja na kopnu, ispod površine kopna, na moru, u podmorju i u vazdušnom prostoru, razgraničava suvereni teritorij Bosne i Hercegovine od suverenog teritorija zemalja sa kojima graničimo. Državnom granicom Bosne i Hercegovine se smatraju kopnene i vodene granice, aerodromi i luke preko kojih se odvija međunarodni promet lica, roba, kapitala i prometnih sredstava.⁵

2.3. Carinska linija je linija kojom je ograničeno carinsko područje Bosne i Hercegovine i ona se podudara sa graničnom linijom.⁶

2.4. Carinsko područje Bosne i Hercegovine je jedinstveno. Carinsko područje BiH obuhvata teritorij BiH i teritorijalne vode, unutrašnje vodene tokove i zračni prostor BiH. Carinsko područje je ograničeno carinskom linijom. Carinski granični pojas na kopnu i duž protezanja graničnih rijeka čini onaj dio carinskog područja BiH čija se širina proteže pet kilometara u dubinu teritorija BiH od carinske linije.⁷

3. Krivičnopravni i kriminalistički aspekt krivičnog djela «Krijumčarenje».⁸

Sam pojam krijumčarenja je širok, a predmet ovog rada je opis člana 214. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Grupa krivičnih djela vezana za krijumčarenje roba preko granice Bosne i Hercegovine, nosi negativni epitet aktualnosti i učestalosti vršenja istih. Jedno od tih krivičnih djela predstavlja i krivično djelo krijumčarenje propisano u članu 214. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Ovim krivičnim djelom kaznenopravno su sankcionirana ponašanja kojima se vrši neovlašteni prijenos robe preko državne granice, odnosno carinske linije i druga ponašanja upravljena na izbjegavanje carinskog nadzora. S obzirom na blanketni karakter ovog

⁴ Zakon o Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br. 50/2004.

⁵ Zakon o nadzoru i kontroli prelaska državne granice, Službene novine BiH, br. 56/2004.

⁶ Zakon o carinskoj politici Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br. 57/2004.

⁷ Zakon o carinskoj politici Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br. 57/2004.

⁸ Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br:3/2003 sa izmjenama član 214.

krivičnog djela neophodno je detaljnije pojasniti pojedine pojmove upotrebljene u opisu samog djela.⁹

Prema čl. 3. Zakona o carinskoj politici BiH, carinsko područje BiH je jedinstveno i ono obuhvata teritorij BiH uključujući i teritorijalne vode, unutarnje vodene tokove i zračni prostor BiH. Ono je ograničeno carinskom linijom koja se podudara sa granicama Bosne i Hercegovine.¹⁰

Carinski granični pojas na kopnu čini onaj dio carinskog područja BiH čije se širine protežu pet kilometara u dubinu teritorija BiH od carinske linije, dok carinski granični pojas na moru uključuje onaj dio teritorija BiH čija se širina proteže tri kilometra u dubinu kopna od obale i područje od obale do vanjskih granica teritorijalnih voda. Pojam carinskog nadzora obuhvata mjere koje se poduzimaju radi sprječavanja neovlaštenog postupanja s carinskom robom i osiguranja njezine istovjetnosti dok se ne provede carinski postupak kojem podliježu carinska roba i putnici i posada, te osoblje prijevoznih i prijenosnih sredstava. Carinski nadzor obuhvata naročito čuvanje i pregled carinske robe, sprovođenje carinske procedure, stavljanje carinskih obilježja, pregled i pretragu prijevoznih i prijenosnih sredstava, vozačkog osoblja, odnosno posade, pregled putničke prtljage i osobnu pretragu putnika.¹¹

Krivično djelo iz st. 1. člana 214 KZ BiH, čini tko preko carinske linije prenese robu veće vrijednosti izbjegavajući mjere carinskog nadzora ili tko se, izbjegavajući mjere carinskog nadzora, bavi prenošenjem robe preko carinske linije. Radnja izvršenja djela je određena alternativno. Poduzimanjem bilo koje radnje djelo je izvršeno. Kod oba oblika radnje izvršenja radi se o prenošenju robe preko carinske linije koja se podudara sa graničnom linijom. Uvjet za postojanje djela je da se izbjegava carinski nadzor. Izbjegavanje mjera carinskog nadzora postojat će i u slučaju skrivanja robe prilikom legalnog prijelaza carinske-granične linije i u slučaju ne prijavljivanja robe carinskim djelatnicima kada postoji obveza prijavljivanja. Za postojanje djela nije bitno da li se carinska linija prelazi, odnosno roba prenosi na zato određenim mjestima, na zvaničnim graničnim prijelazima, carinarnicama ili se radi o prijenosu robe van zvaničnih mjesta (graničnih prijelaza) kako se kaže ilegalno. Za postojanje djela nije bitno da li je roba u vlasništvu počinitelja ili treće osobe. Kod prvog oblika radnje izvršenja djela iz st. 1. potrebno je da se radi o robi veće vrijednosti. Radi se o neodređenom vrijednosnom obilježju koje se definira sukladno konkretnim prilikama, stupnju inflacije, monetarnim kretanjima, općim gospodarskim stanjem u društvu i sl. Djelo može postojati bez obzira na količinu prenesene stvari (npr., građevinski stroj, medicinski aparat (npr: ultra zvuk) ili prevozno sredstvo (npr: putničko motorno vozilo).¹²

Za razliku od prvog oblika radnje izvršenja, kod drugog oblika radnje izvršenja iz člana. 214. stav 2. KZ BiH, nije neophodno da se radi o prenošenju robe veće vrijednosti, nego da se

⁹. Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br. 3/2003 sa izmjenama član 214.

¹⁰. Zakon o carinskoj politici Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br.57/2004.

¹¹. Ibid.

¹². Sijerčić-Čolić H. (2005). Komentari zakona o krivičnom postupku u BiH. Sarajevo: Savjet/Vijeće Evrope: Evropska komisija.

radi o robi čiji je uvoz ili izvoz zabranjen, ograničen ili zahtjeva posebno odobrenje i dozvolu nadležnog organa. Uvjet za postojanje i ovog oblika izvršenja je da se počinitelj bavi prenošenjem robe preko carinske-granične linije. Ovo krivično djelo može se počinuti samo s namjerom (dolus). Počinitelj kaznenog djela može biti svaka osoba (delicta communia). Ovo je teži ili kako se krivičnopravno kaže kvalificirani oblik krivičnog djela krijumčarenja.¹³

Osnovna razlika u odnosu na oblik krivičnog djela iz st. 1. odnosi se na vrstu i prirodu robe koja se prenosi preko carinske-granične linije izbjegavajući mjere carinskog nadzora. U ovom slučaju neophodno je da se radi o robi čiji je uvoz ili izvoz zabranjen, ograničen ili zahtjeva posebno odobrenje ili dozvolu nadležnog tijela. Djelo je blanketne prirode. Odgovarajućim zakonskim i drugim propisima propisuju se uvjeti za izvoz i uvoz pojedinih specifičnih vrsta robe npr: lijekova, otrova, kemijskih sredstava, akciznih roba i sl. Radi se o robi koja se ne nalazi u slobodnom prometu, odnosno čiji je promet ograničen. Za postojanje djela nije bitno, kao kod djela iz st. 1., da se radi o robi veće vrijednosti. Djelo će postojati i u slučaju samo jednog prijenosa robe preko carinske-granične linije. Za ovaj oblik krivičnog djela potrebno je da se radi o prijenosu navedene robe bez odgovarajućeg ovlaštenja; protupravnost djela je izričito inkorporirana u zakonski opis djela.¹⁴

U st. 3. člana 214. KZ BiH predviđen je najteži oblik krivičnog djela krijumčarenja. Kvalifikatoru okolnost kod ovog oblika djela predstavlja objekt radnje izvršenja i način izvršenja djela. Dok se kod krivičnog djela iz st. 1. radi o prijenosu preko carinske-granične linije robe veće vrijednosti, odnosno bavljenjem prenošenjem robe preko carinske-granične linije, a kod kaznenog djela iz st. 2. o robi čiji je promet zabranjen ili ograničen, kod ovog oblika kaznenog djela u pitanju su predmeti, roba ili stvari koje su opasne za život ili zdravlje ljudi ili koje predstavljaju opasnost za javnu sigurnost, odnosno u pitanju je poseban način izvršenja djela iz st. 1. i 2., tj. izvršenje djela uz upotrebu oružja, sile ili prijetnje. Predmeti, roba ili stvari koje su opasne za život ili zdravlje ljudi, odnosno koji predstavljaju opasnost za javnu sigurnost, mogu biti npr. različiti otrovi, hemijske i slične supstancije, eksplozivna sredstva, životinje zaražene zaraznim bolestima i sl. Druga okolnost odnosi se na uporabu oružja, sile ili prijetnje.

U stavu 4. člana 214. KZ BiH predviđeno je obavezno oduzimanje robe i prevoznog sredstva za počinjeno krivično djelo iz st. 1. do 3. ovog člana. Radi se o prijevoznom sredstvu čija su tajna ili skrovića mjesta iskorištena za prijenos robe koja je predmet krivičnog djela krijumčarenja (npr., razni „bunker“i, pregrade, lažna dna, dupli krov i sl.), odnosno o prijevoznom sredstvu koje je namijenjeno za činjenje krivičnih djela krijumčarenja. Uvjet za oduzimanje prijevoznog sredstva je da je vlasnik ili korisnik vozila znao ili mogao ili bio dužan znati za naznačena svojstva odnosno namjenu naznačenih prijevoznih sredstava.¹⁵

¹³ Kulić D. Časopis ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske „bezbjednost-policija-građani, Banja Luka, 2006.

¹⁴ Kulić M. Poreska utaja i Krijumčarenje, Beograd, 1999.

¹⁵ Ibid.

3.1. Organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasturanje neocarinjene robe

U „XVIII“ osamnaestoj glavi Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u članu 215, propisano je još jedno krivično djelo koje je direktno u vezi sa krivičnim djelom «krijumčarenja član. 214 KZ BiH», i koje ima poseban značaj kada se posmatra kroz prizmu prekograničnog kriminala. Naime, radi se o krivičnom djelu « Organiziranje grupe ljudi ili udruženja za krijumčarenje ili rasturanje neocarinjene robe ».¹⁶ Ovo krivično djelo u suštini predstavlja svojevrsan kvalificirani oblik krivičnog djela Krijumčarenja iz člana 214. KZ BiH. Ovdje je kao samostalno krivično djelo predviđeno tzv. organizirano krijumčarenje. Krivično djelo iz st. 1. ovog člana ima dva oblika. Radnja izvršenja je određena alternativno i to kao:

- a) organiziranje grupe ljudi ili drugog udruženja za organizirano krijumčarenje i
- b) organiziranje mreže preprodavača ili posrednika za prodaju ili rasparčavanje neocarinjene robe.

Kod prvog oblika počinitelj organizira grupu ljudi ili drugo udruženje za organizirano prenošenje robe preko carinske crte radi izbjegavanja carinskog nadzora, pri čemu je neodlučno koji vid radnji krijumčarenja se poduzima; bitno je da se radi o nekoj od radnji krijumčarenja predviđenog u članu 214. KZ BiH.

Pod organiziranom grupom ljudi podrazumijeva se grupa ljudi koja je ustrojena, a nije nastala spontano, radi izravno slijedećeg činjenja krivičnog djela, čiji članovi ne moraju imati formalno određene uloge, koja ne mora imati slijed članstva niti razvijeni ustroj¹⁷, dok se pod udruženjem podrazumijeva bilo koji oblik udruživanja tri ili više osoba.¹⁸

Ono što karakterizira oba oblika udruživanja više osoba je relativno dobra organiziranost, postojanje određenog prethodno utvrđenog cilja i plana djelovanja koji ne moraju biti detaljno konkretizirani, međusobna povezanost i dr. Naime, sam zakonodavac u opisu krivičnog djela zahtjeva da se radi o organiziranom krijumčarenju.

Drugi oblik radnje izvršenja sastoji se u organiziranju mreže preprodavača ili posrednika za prodaju ili za rasparčavanje neocarinjene robe. Mreža preprodavača ili posrednika postoji kad više osoba pod kontrolom počinitelja i za njegov račun vrše prodaju neocarinjene robe, posreduju u prodaji, nalaze kupce za neocarinjenu robu, dovode u vezu moguće kupce i preprodavače robe, ugovaraju uvjete prodaje i sl. Ono što karakterizira pojmove mreža preprodavača ili posrednika je činjenica da prodavatelji i posrednici po pravilu nisu međusobno povezani, najčešće se međusobno ne poznaju i između njih ne postoji čvrsta veza, za razliku od prvog oblika djela (skupine ljudi ili udruženja) koje karakterizira po pravilu veći stepen povezanosti i zajedničkog djelovanja.

¹⁶ Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br. 3/2003., sa dopunama i izmjenama član 215.

¹⁷ Član 1. stav. 16. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br.3/2003.

¹⁸ Član 1.st.12. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, Službene novine BiH, br. 3/2003.

Krivično djelo može se počiniti samo s izravnom namjerom. Počinitelj djela može biti svaka osoba (*delicta communia*). U stavu.2. kaznenopravno je sankcionirano samo pripadništvo organiziranoj grupi ljudi ili drugom udruženju za krijumčarenje ili rasparčavanje neocarijnene robe. Za ovaj oblik krivičnog djela nije nužno da je u okviru grupe ili udruženja počinjeno neko kazneno djelo za vršenje kojeg je grupa ljudi ili udruženje formirano. Djelo će postojati i u slučaju da član grupe odnosno udruženja ne počinij nijedno kazneno djelo za koje je grupa ili udruženje formirana. Počinitelj ovog krivičnog djela ne može biti, s obzirom na odredbe stavka 1. ovog članka, osoba koja je organizirala grupu ljudi ili udruženje za organizirano krijumčarenje.¹⁹

4. Međunarodna suradnja na nivou EU (carinska saradnja) i uticaj globalizacije na uspješnost suzbijanja međunarodnog krijumčarenja

Bosna i Hercegovina kao zemlja u tranziciji i u procesu približavanja standardima Vijeća Evrope i Evropske unije, pod stalnim je sigurnosnim prijetnjama od globalizacije koja se dešava neizbježno i na njenim prostorima. Ratom uništena ekonomija i proizvodni kapaciteti te njihova zastarjelost, a nova tehnološka rješenja na ekonomskom planu direktno utječu na sve složenije političke procese i odnose u Bosni i Hercegovini.²⁰

Kroz sve veće razlike između razvijenih i nerazvijenih zemalja u nerazvijenim zemljama gdje spada i Bosna i Hercegovina na djelu su socijalna raslojavanja. Mobilnost rada i kapitala i informacija čini savremenu državu nemoćnom da kontrolira mobilne faktore proizvodnje, a u tom slučaju na scenu stupaju multinacionalne korporacije koje su sposobne kontrolirati cjelokupne procese proizvodnje. U procesu globalizacije moć države da kreira i garantira sigurnost na svom teritoriju je promijenjena ali nije i eliminirana. Proces globalizacije je neupitno na površinu izbacio nove oblike sigurnosne prijetnje : organizirani kriminalitet, pranje novca, krijumčarenje roba, mito i korupciju, trgovinu drogama, terorizam, trgovinu ljudima, etničke i vjerske konflikte., na koje država sa svojim sigurnosnim aparatom mora adekvatno odgovoriti.²¹

Neorganiziranost sigurnosnih državnih organa u zemljama tranzicije, pa i u Bosni i Hercegovini je jedan od osnovnih faktora zašto je u ekspanziji razvoj organiziranih kriminalnih skupina koje se bave najtežim oblicima organiziranog kriminaliteta. Svi faktori međunarodne globalizacije direktno ili indirektno utječu i na porast ili ekspanziju svih vidova organiziranog kriminaliteta i u Bosni i Hercegovini. Cilj organiziranih kriminalnih grupa u Bosni i Hercegovini pa i međunarodnih kriminalnih grupa koje djeluju u BiH ili preko teritorije BiH je ostvarivanje ekonomske i finansijske moći, a zatim uticaj i na političke tokove i eventualno sticanje političke moći.

Sigurnosni organi zemalja u tranziciji nisu spremno dočekali sve sigurnosne prijetnje globalizacije, a sigurnosne reforme u oblasti unutrašnjih poslova i carina se veoma sporo i nek-

¹⁹ Sijerčić-Čolić H. (2005). Komentari zakona o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Savjet/Vijeća Evrope: Evropska komisija.

²⁰ Sućeska M. Osnovi ekonomskog kriminaliteta, FKN, Sarajevo, 2006.

²¹ Bašić N i Stoett P. Sigurnosne studije u tranziciji, Bihać-Banja Luka, 2003.

valitetno provode te je zbog toga odgovor državnih organa na sigurnosne prijetnje veoma spor i nekvalitetan.

Nacionalne i međunarodne kriminalne grupe često su sposobne kreirati mreže saradnje sa korumpiranim lokalnim vladama u nerazvijenim i zemljama u tranziciji gdje su demokratske institucije slabe i na ovaj način stvoriti paralelne sisteme vlasti koji neminovno vode u socijalne nemire, konflikte i pobune.²²

Kod nas su na sceni nacionalne kriminalne grupe koje su već uspjele u sistem vlasti na državnom i entitetskom nivou inkorporirati na najviše funkcije svoje članove koji im obezbjeđuju brze i kvalitetne informacije o procesu privatizacije i globalnih ekonomskih poteza na svim nivoima organizacije države, što ovim kriminalnim grupama omogućuje da donose prave poteze i na taj način ostvaruju velike finansijske dobiti. Potvrda ovoj tvrdnji je nekoliko sudskih procesa pred Sudom BiH za organizirani i privredni kriminal u kojima se sudi visoko pozicioniranim političarima.

Evropska unija je veoma brzo shvatila da joj iz zemalja u tranziciji iz centralne, jugoistočne i istočne Evrope gdje spada i Bosna i Hercegovine, dolazi veliki stepen organiziranog i prekograničnog kriminaliteta te je sve svoje sigurnosne i vanjskopolitičke resurse usmjerila u formiranje i izgradnju sigurnosnih sistema u tim zemljama koji su sposobni da se suprotstave svim oblicima kriminalnih aktivnosti u čemu imaju veliki stepen otpora od državnih organa zaduženih za kreiranje sigurnosnog sistema.²³

Prioritetne oblasti saradnje na nivou Evropske unije kroz ugovore iz Mاستrihta i Amsterdama ogledaju se u saradnji u oblasti pravosuđa, unutrašnjih poslova i carina i ove načine saradnje potrebno je što prije prenijeti na zemlje kandidate za članstvo u Evropskoj uniji kako bi se njihovi sigurnosni sistemi transformirali i bili spremni i sposobni za borbu protiv narastajućeg organiziranog kriminaliteta svih oblika. Prioritetni ciljevi i oblasti saradnje su: Borba protiv međunarodnog krijumčarenja, Carinska saradnja, Policijska saradnja u cilju preventivnog i represivnog djelovanja i borbe protiv teških oblika međunarodnog kriminaliteta i druge oblasti saradnje.²⁴ Suzbijanje međunarodnog krijumčarenja uvijek je bilo u centru pažnje kroz policijsku saradnju u ugovoru iz Mاستrihta, a u ugovoru iz Amsterdama posebno poglavlje je posvećeno saradnji u oblasti carina i carinskih aktivnosti na suzbijanju krijumčarenja na nivou Evropske unije uz konstataciju da se ponovno nisu razgraničile nadležnosti između policijskih i carinskih poslova i njihove saradnje kako na državnom tako i na međunarodnom planu te to i dalje stvara probleme u suzbijanju organiziranog kriminala.²⁵

²² Bošković G. Organizirani ekonomski kriminalitet kao globalni sigurnosni izazov, Sarajevo, 2007.

²³ Janjević M. Treći stub Evropske Unije, Beograd, 2003.

²⁴ Ibid.

²⁵ Sačić Ž. Organizirani kriminal, metode suzbijanja, Zagreb, 1998.

5. Uloga i značaj Granične policije u suzbijanju krivičnih djela «Krijumčarenja» uz analizu službene statistike²⁶

Kao policijska agencija na nivou državnih sigurnosnih organa Granična policija ima presudnu ulogu i značaj u otkrivanju i suzbijanju svih oblika prekograničnog kriminala pa i krivičnih djela «Krijumčarenja član 214. KZ BiH». U periodu od 2000 do 2006 godine Granična policija se dinamično razvijala i uspješno prilagođavala svim sigurnosnim prijetnjama i sa velikim uspjehom se borila protiv svih oblika prekograničnog kriminala. Posljednje dvije godine Granična policija je zbog niza faktora koji će biti navedeni u zaključnom razmatranju iz dinamičnog razvoja i rada upala u fazu statičnog odnosa prema svim sigurnosnim prijetnjama te tako prerasla u statičnu policijsku organizaciju sa velikim stepenom stare vojne organizacije i vojnog pristupa u rješavanju sigurnosnih izazova. U slučaju da se u skorije vrijeme Granična policija ne pomjeri iz ove statične faze svog razvoja ponovno u dinamičnu fazu neće biti moguće imati uspješnu borbu sa osnovnim sigurnosnim prijetnjama, a da se ne spominju sve veće prijetnje od narastajućeg najorganiziranijeg međunarodnog kriminala.²⁷

TABELA 1. UNUPAN BROJ OTKRIVENIH KRIJUMČARENJA ROBA ZA PERIOD 2000-2006. GODINA

IZVOR: Godišnji izvještaji Granične policije BiH, od 2000-2006. godine.

	Ukupan broj Prijavljena lica za KD «krijumčarenje 214 KZ BiH»	Podneseno izvještaja zbog sumnje u počinjenje KD «krijumčarenje 214 KZ BiH»	Otkriveni slučajevi krijumčarenja roba procesuirani kao Carinski prekršaji
TU Zapad	86	13	101
TU Istok	89	80	67
TU jug	30	30	2
TU Sjeverozapad	27	60	49
TU Sjeveroistok	16	16	9
Aerodromi	0	0	0
Centralni istr. Ured	0	0	0
UKUPNO ZA GP BiH PERIOD 2000-2006	248	199	228

²⁶ . Krivični zakon BiH, Službene novine BiH, br:3/2003, član 214, sa izmjenama i dopunama.

²⁷ . Ganija H. Evropski standardi i principi u organizaciji i funkcioniranju policijskih snaga, kriminalističke teme, FKN, Sarajevo, 2007.

Vidljivo je iz (tabele 1) da je Granična policija u vremenskom periodu od 2000 godine kada je formirana do 2006. godine ukupno otkrila 427 slučajeva kada je krijumčarena određena roba preko carinske-granične linije. Od ukupnog broja otkrivenih slučajeva Granična policija je u 199 slučajeva uspjela sa nadležnim Tužilaštvima dokazati postojanje izvršenja krivičnog djela «Krijumčarenje član 214. KZ BiH», a u 228 slučajeva krijumčarenje roba je proesuirano kao carinski prekršaj uglavnom zbog visine vrijednosti robe.

Analizom vrste krijumčarene robe vidljivo je da se preko granice Bosne i Hercegovine krijumčare razne vrste roba i da je trenutno najizraženije krijumčarenje: 1. Žive stoke., 2. Cigareta, kafe, alkohola, šećera, brašna., 3. Zlata, Srebra i drugih plemenitih metala., 4. Odjevni predmeti itd. Vrijednost krijumčarene robe koju je otkrila i oduzela Granična policija procjenjuje se na desetine miliona maraka.

Nema niti jednog dijela granice Bosne i Hercegovine za koji se može sa sigurnošću reći da nije na meti krijumčara roba, ali je analizom statističkih podataka ipak određen ekskluzivitet određenih područja na državnoj granici za krijumčarenje specifične vrste roba uz poznavanje faktora koji na to utječu.

Tako je granica Bosne i Hercegovine prema Crnoj Gori na udaru krijumčara visoko tarifnih roba, a posebno cigareta uz konstataciju da je presudni faktor blizina luke «BAR» i indolentnost vlasti u Crnoj Gori na ovu sigurnosno negativnu pojavu što potvrđujemo legalnim otvaranjem «free-shopova» u bescarinskoj zoni između graničnih prijelaza Bosne i Hercegovine i Crne Gore, od čega država Crna Gora ostvaruje određena finansijska sredstva za finansiranje državnih organa.²⁸

Granica Bosne i Hercegovine prema Srbiji je na udaru krijumčara žive stoke, cigareta, neocarinjnih vozila, poljoprivrednih proizvoda i drugih roba. Na ovom dijelu državne granice nema posebnih pravila u vezi sa krijumčarenjem roba osim što se većina robe krijumčari na plavoj granici preko rijeke Drine i to malim i velikim plovilima (čamcima-skelama) koje su namjenski pravljene za krijumčarenje, a ništa se ne poduzima kako bi se problem registracije plovila što prije riješio i ova problematika zakonski regulirala, što bi olakšalo rad Graničnoj policiji i svim drugim sigurnosnim organima u Bosni i Hercegovini.²⁹

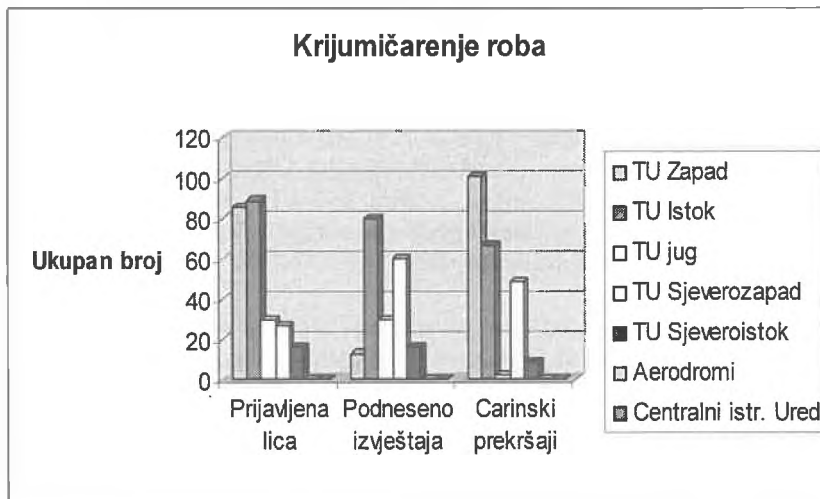
Granica Bosne i Hercegovine prema Hrvatskoj je također na udaru krijumčara roba i može se konstatovati da je roba koja se krijumčari na ovom dijelu granice raznovrsna i zavisno od vremenskog periodu krijumčari se: živa stoka, meso i mesne prerađevine, južno vođe i povrće, cigarete, nafta, neocarinjna vozila i sva druga roba na kojoj krijumčari mogu osvariti finansijsku dobit.³⁰

²⁸ IZVJEŠTAJ o radu Granične policije Bosne i Hercegovine za period od 2000-2006. godine.

²⁹ Ibid.

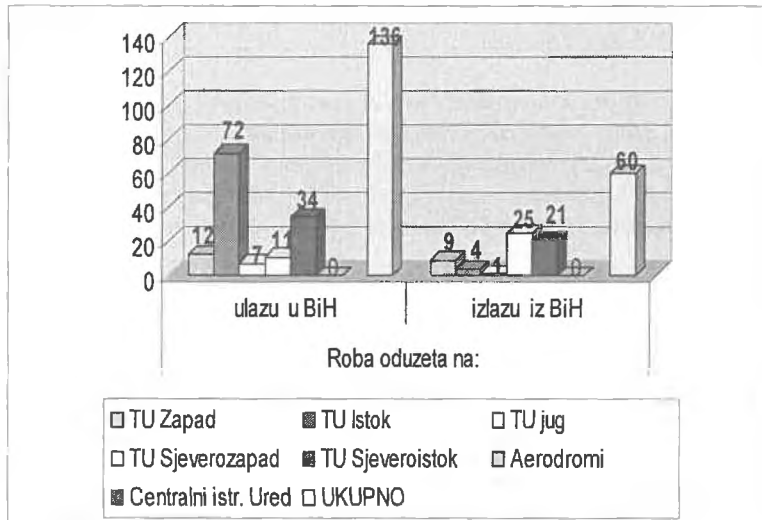
³⁰ Ibid.

GRAFIKON 1. OBRADA TABELA 1., PO TERENSKIM UREDIMA OSNOVNIM ORGANIZACIONIM DIJELOVIMA GRANIČNE POLICIJE

Na grafikonu 1., prema strukturi unutrašnje organizacije Granične policije izvršena je analiza svih slučajeva otkrivanja krijumčarenja roba preko državne granice Bosne i Hercegovine. Iz grafikona je vidljivo da je zapadna granica Bosne i Hercegovine prema Hrvatskoj i istočna granica Bosne i Hercegovine prema Srbiji i Crnoj Gori posebno na udaru krijumčara, a to je potvrda da je cjelokupna državna granica Bosne i Hercegovine stalno na meti krijumčara roba.

Odgovor zašto određeni terenski uredi imaju manje rezultate od dva terenska ureda koji su na grafikonu vidljivo ostvarili najzapaženije rezultate možemo tražiti u učestalosti pojave krijumčarenja roba na dijelu granice koji je u nadležnosti tih terenskih ureda i u ozbiljnosti pristupa tih terenskih ureda preventivnom i represivnom poduzimanju policijskih mjera i radnji u cilju suzbijanja pojave krijumčarenja roba. Ovakav pristup u radu dva terenska ureda koji imaju najzapaženije rezultate je i mač sa dvije oštrice jer u narednom periodu ako se ne nastavi trend otkrivanja ovog oblika kriminaliteta zbog sve manjeg obima krijumčarenja može doći do kritike da smo na tom dijelu granice prestali raditi ili smanjili svoje aktivnosti, a oni terenski uredi koji nemaju rezultata ili su njihovi rezultati manji uvijek imaju opravdanje da su suzbili krijumčarenje i da statistike iz prošlosti potvrđuju njihovu tvrdnju da na tom dijelu granice nema pojave krijumčarenja.

GRAFIKON 2. OBRADA TABELA 1. PREMA PRAVCU KRETANJA OTKRIVENE KRIJUMČARENE ROBE

Na grafikonu 2., vidljivo je da je od 199 slučajeva otkrivanja krijumčarenja roba preko državne granice, za koja je nadležnim tužilaštvima podnesen izvještaj o sumnji počinjenja krivičnog djela «Krijumčarenje 214. KZ BiH», u 139 slučajeva krijumčarena roba otkrivena na ulazu u Bosnu i Hercegovinu, a u 60 slučajeva krijumčarena roba je otkrivena na izlazu iz Bosne i Hercegovine. Može se konstatovati da se kontroli ulaza robe i kapitala u Bosnu i Hercegovinu posvećuje veća pažnja od kontrole izlaska iz Bosne i Hercegovine što potvrđuje i ovaj grafikon. Vidljivo je da je na istočnoj granici Bosne i Hercegovine otkriveno 70 % svih otkrivenih slučajeva krijumčarenja i to na ulazu u Bosnu i Hercegovinu, a ostatak od 30 % otkrivenih slučajeva je otkriven na izlazu iz Bosne i Hercegovine i na zapadnom i sjeverozapadnom dijelu granice prema Hrvatskoj.³¹

6. Zaključna razmatranja

Prema svom geostrateškom i geopolitičkom položaju i drugim faktorima koji imaju uticaj na nivo sigurnosti, Bosna i Hercegovina se u posljednjih petnaestak godina nalazi na udaru narastajućeg organiziranog kriminaliteta svih oblika pa i krijumčarenja visoko tarifnim robama i robama svih vrsta preko državne granice i preko teritorije Bosne i Hercegovine i u Bosnu i Hercegovinu.³²

Osnovni razlog krijumčarenja roba preko državne granice je izbjegavanje plaćanja carina i poreza na robe koje se krijumčare i ostvarivanje finansijske dobiti. Preko granice Bosne i

³¹. Ibid.

³². Ganija H. Evropski standardi i principi u organizaciji i funkcionisanju policijskih snaga, Kriminalističke teme, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 2007.

Hercegovine se krijumčare raznovrsne robe što potvrđuje podatak da je Granična policija tokom svoga rada otkrila slučajeve krijumčarenja sljedećih vrsta roba: tekstil, prehrana, cigarete, alkohol, nafta, živa stoka, meso-mesne prerađevine, divljač-divlje životinje, građevinske mašine, slike, umjetnička djela, medicinska oprema, zlato, srebro, oružje, eksploziv, sadnice i mnoge druge robe.

Bitno je napomenuti da je neodređenost i neobilježnost državne granica jedan od osnovnih problema zašto borba protiv ovog vida prekograničnog kriminala od strane Granične policije nije još efikasnija. Još uvijek nije donesen zakon o plovidbi na rijekama jezerima i moru, koji bi regulisao registraciju i korištenje plovnih objekata te samim tim olakšao nadzor granice na plavoj granici i time stvorio pretpostavke za uspješnu borbu protiv krijumčarenja roba.

Granična policija nema adekvatnu kriminalističko-tehničku opremu za otkrivanje i obradu ovog oblika prekograničnog kriminala te to otežava postupke pred Sudom BiH.

Nema dijela državne granice koji nije meta krijumčara roba ali je bitno napomenuti i to da se svaki dio granice koristi za krijumčarenje roba i da se i zna šta se gdje najčešće krijumčari te se može tvrditi da se na rijeci Drini tamo gdje ona predstavlja državnu granicu i kopnenom dijelu državne granice u zoni opština Rudo, Višegrad, Srebrenica, Bratunac, Zvornik i Bijeljina čamcima i vozilima uglavnom krijumčare velike količine žive stoke iz pravca Srbije gdje je stručni fond velik, a cijena žive stoke i mesa mala, dok je u BiH velika potražnja za stokom i mesom kako za mesnu industriju tako i za švercere stoke zbog manjka stočnog fonda. Ovaj problem se može riješiti jedino kvalitetnim nadzorom plave granice na rijeci Drini, te olakšicama za uvoz stoke legalnim putem čime bi prestali postojati razlozi za krijumčarenje. Stoka se krijumčari i prema Hrvatskoj i to na prostoru Bihaća, Cazina, Kladuše, Bosanskog Novog, a i na prostoru Zapadne Hercegovine i to Gorice, Livna, Kamenskog, Glamoča. Vrijeme krijumčarenja stoke prema Hrvatskoj uglavnom je u vrijeme pred turističku sezonu kada je potrošnja mesa velika.

Drugi problem je krijumčarenje cigareta i duhana zbog izbjegavanja plaćanja akciza i poreza. Prostor koji je interesantan je cjelokupna granica BiH, stim da cigarete dolaze iz pravca Srbije, Crne Gore i Hrvatske gdje se proizvode i ilegalno i legalno dolaze preko luke Bar, Ploče-Metković, Livno-Kamensko, a zatim se krijumčare u BiH gdje se jedan dio prodaje ali veliki dio se ponovno vraća prema Hrvatskoj, a nije isključeno i prema Srbiji i Crnoj Gori i dalje ilegalno transportuje prema zemljama Zapadne Evrope gdje je cijena i do tri četiri puta veća. Skladišta cigareta su u Crnoj Gori, Srbiji i Hrvatskoj uz samu granicu, a pošto su sa strane Crne Gore za legalnu prodaju na graničnim prijelazima u bescarinskoj zoni otvoreni «free shopovi» nije moguće nadzirati promet ove robe. Na teritoriji BiH uz granicu postoje skladišta u opštinama Trebinje, Bileća, Gacko, Nevesinje, Foča, Čajniče, Rudo, Goražde, Metković-Čapljina, Grude, Gorica, Livno, Široki Brijeg idr., odakle se cigarete dalje distribuiraju prema većim centrima Sarajevo, Mostar, Banja Luka, Bihać, Velika Kladuša, Gradiška, Brčko, B.Brod, gdje se legalno i ilegalno prodaju na pijacama, a velike količine cigareta se organizirano krijumčare prema Hrvatskoj i dalje prema Evropi.

Krijumčarenje cigareta i žive stoke je najučestalije u krijumčarenju roba preko državne granice, ali se nesmiije zanemariti ni krijumčarenje drugih vrsta roba kao što su zlato, srebro, koža, kahva, šećer, brašno, alkohol i nafta.

Krijumčarenje svih vrsta roba na direktan i indirektan način utječe na ekonomsku obnovu BiH i ako se ovom problemu uskoro ne posveti posebna pažnja on bi mogao dovesti do neizbježnog ekonomskog kolapsa u BiH.

Treba raditi na tome da se pored mjera suzivanja krijumčarenja provode i mjere ekonomskog oživljavanja privrede BiH i otvaranja radnih mjesta jer samo na taj način ćemo izbjeći socijalne nemire zbog toga što velik sloj naroda preživljava tako što prodaje krijumčarenu robu za organizatore. Slobodna trgovina sa susjedima bi takođe imala utjecaja na ekonomiju i pogoršanje socijalnog stanja stanovništva u prvom momentu ali dugoročno bi imala utjecaja na suzbijanje krijumčarenja i izbjegavanja carina i poreza što bi dovelo do poboljšanja socijalnog statusa građana i mogućnosti oživljavanja ekonomije.

Bitno je navesti još jednom da se krijumčarenje roba vrši preko granica Bosne i Hercegovine kako iz pravca Srbije i Crne Gore tako i iz pravca Hrvatske i to u oba smijera kako na ulazu tako i na izlazu i da jedan dio te robe završava u BiH na legalnom i crnom tržištu dok najveći dio te robe je namijenjen za ponovno krijumčarenje kako prema Hrvatskoj tako i prema Srbiji i Crnoj Gori, a i prema zemljama Evrope.³³

Suzbiti krijumčarenje je moguće ako se pored što su doneseni akcioni planovi i strategije kako na nivou BiH tako i na nivou agencija one provedu i poduzmu dodatne mjere kao što su:

- izrada novih i izmjena postojećih zakona,
- implementacija postojećih zakona,
- Povećanje broja uposlenih na svim nivoima u Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine,
- Privremenim i posebnim uslovima penzionisanja riješiti se kadrova koji su istrošeni i prevaziđeni (vojni oficiri idr), te na njihova mjesta uposliti nove mlade kadrove svih tipova obrazovanja: pravo, ekonomija, kriminalistika, elektrotehnike, saobraćaja, informatika, lingvistika te uz pomoć njih unaprijediti rad Granične policije primjenom novih standarda sigurnosnih politika.
- nabavka opreme Graničnoj policiji (termo kamere, noćni dvogledi, specijalna vozila, kros motori, skuteri za snijeg i vodu, posebni gliseri za plitke vode itd),
- izgradnja i opremanje graničnih prelaza,
- izgradnja osmatračnica duž pružanja granice,
- obilježavanje granice i zaprečavanje alternativnih puteva kuda se krijumčare robe,
- primanje dodatnog broja mladih i stručnih graničnih policajaca,
- obuka graničnih policajaca na svim nivoima iz oblasti borbe protiv prekograničnog kriminala i organiziranog kriminala,

³³ IZVJEŠTAJ o radu Granične policije BiH, za period 2000-2006. godina.

- Unaprijeđenje međusobne saradnje među agencijama za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini,
- Unaprijeđenje regionalne i međunarodne saradnje između carinskih i graničnih službi,
- Unaprijeđenje obavještajnog rada na nivou Granične policije Bosne i Hercegovine,
- praćenje naučnih dostignuća i njihova primjena u radu i dr.

Na nivou Bosne i Hercegovine potrebno je imati i političku podršku za obračun sa organiziranim kriminalom pa i krijumčarenjem roba kao dijelom prekograničnog i svakako organiziranog kriminala.

LITERATURA:

1. Bašić N i Stoeet P. Sigurnosne studije u tranziciji, Bihać-Banja Luka, 2003..
2. Ganija H. Evropski standardi i principi u organizaciji i funkcionisanju policijskih snaga, Kriminalističke teme, FKN, Sarajevo, 2007.
3. Janjević M. Treći stub Evropske Unije, Beograd, 2003.
4. Mrkaljević N. Magistarski rad «Uloga Granične policije u suzbijanju prekograničnog kriminala», odbranjen na FKN, 20. Februar. 2008.
5. Sućeska M. Osnovi ekonomskog kriminaliteta, FKN, Sarajevo, 2006.
6. Sijerčić-Čolić H. Komentari krivičnih zakona i zakona o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2005., Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija.
7. Sačić Ž. Organizirani kriminal, metode suzbijanja, Zagreb, 1998.

DOMAĆI PRAVNI AKTI KAO IZVORI:

1. KRIVIČNI zakon Bosne i Hercegovine. Službene novine Bosne i Hercegovine, br. 3/2003., 32/2003., 37/2003., 54/2004 i 61/2004.
2. ZAKON o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine. Službene novine Bosne i Hercegovine, br. 3/2003., 32/2003., 36/2003., 26/2004., 63/2004 i 13/2005.
3. ZAKON o Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine. Službene novine Bosne i Hercegovine, br. 19/2001., 50/2004 i 27/2007.
4. ZAKON o nadzoru i kontroli prelaska državne granice Bosne i Hercegovine. Službene novine Bosne i Hercegovine, br. 56/2004.
5. ZAKON o carinskoj politici Bosne i Hercegovine, Službene novine Bosne i Hercegovine, br. 57/2004.
6. ZAKON o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine. Službene novine Bosne i Hercegovine, br. 27/2004.
7. STRATEGIJA Bosne i Hercegovine za borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije (period 2006-2009), Sarajevo, Mart 2006.
8. AKCIONI plan Granične policije Bosne i Hercegovine, za7. UPUTSTVO za ostvarivanje međunarodne saradnje od strane Granične policije Bosne i Hercegovine od 06.02.2003.godine.
9. UPUTSTVO za ostvarivanje međunarodne saradnje od strane Granične policije Bosne i Hercegovine od 06.02.2003.godine.